Pääsihteeri Vesa Valtonen

Eduskunta
Ulkoasiainvaliokunta
uav@eduskunta.fi

Asia: O 16/2019 vp Turvallisuuskomitea – Yhteiskunnan turvallisuus 2018

Asiantuntijalausunto eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle - Yhteiskunnan turvallisuus 2018

Yleistä

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle on toimitettu sen käsittelyssä oleva Yhteiskunnan turvallisuus 2018 -raportti. Tässä lausunnossa keskitytään raportin johtopäätöksiin, suosituksiin ja niistä jo käynnistyneisiin prosesseihin.

Raportti on osa yhteiskunnan turvallisuusstrategian (VNp2017) seurantaa, jota Turvallisuuskomitea toteuttaa vuosittain sille asetetun tehtävän mukaisesti. Raportti kokoaa Suomen varautumisen yleistilanteen hallinnonaloittain ja yhteisin johtopäätöksin.

Vuoden 2018 toimintaympäristökatsaus ja hallinnonalojen varautuminen sekä merkittävimmät häiriötilanteet

Keskeisin havainto on, että turvallisuustoimintaympäristön muutokset eivät vuonna 2018 aiheuttaneet suoranaista uhkaa yhteiskunnan elintärkeille toiminnoille tai kansallisesti tärkeälle kriittiselle infrastruktuurille.

Ilmastonmuutos, muuttoliikkeet, kansainväliset kriisit ja demokratian periaatteiden kyseenalaistaminen jatkuvat ja se teki menneenäkin vuonna toimintaympäristöstä entistä alttiimman globaalin järjestelmän epävakaudelle. Valtioiden tiiviit ja monimuotoiset suhteet lisäsivät edelleen keskinäistä riippuvuutta. Maiden valtasuhteiden muuttumista kiihdytti se, että kansainvälistä monenvälistä järjestelmää ja sääntöpohjaista perustaa horjutettiin eri tahoilta. Eurooppalainen ja kansainvälinen turvallisuustilanne jatkoivat heikkenemistään.

Hallinnonalojen varautuminen kehittyi voittopuolisesti hyvin, vaikka maakunta- ja soteuudistukset jäivät toteutumatta. Kokonaisturvallisuuden yhteisen varautumisen kannalta merkittävää oli kansallisen riskiarvion päivittäminen ja harjoitustoiminnan lisääntyminen kaikilla toimintatasoilla. Hybridiuhkiin liittynyt harjoitustoiminta, tutkimus ja yleinen keskustelu ovat edistäneet niihin varautumista ja ilmiön ymmärtämistä.

Häiriötilanteista lähes vuosittaisten tykkylumi- ja tulvatapausten lisäksi merkittävimmän muodostivat historiallisen kuivan ja lämpimän kasvukauden aiheuttamat poikkeuksellisen suuret sato- ja rehusatomenetykset. Tämä aiheutti kustannuksia alkutuotannolle ja heikensi elintarvikesektorin raaka-aineen saatavuutta. Vuoden 2018 viljasato - 2,7 mrd.kg - oli huonoin 30 vuoteen. Pitkäkestoinen kuivuus määriteltiin valtakunnalliseksi häiriötilanteeksi, minkä johdosta tilannekuvaa kerättiin laajassa yhteistyössä.

Valtioneuvosto päättikin 1.3.2018 viljan kylvösiemenen varmuusvarastojen tilapäisestä käyttöönotosta. Edellisen kasvukauden syksy oli poikkeuksellisen sateinen, minkä vuoksi siemenviljaa ei saatu korjattua riittävää määrää. Huoltovarmuus ei ole kuitenkaan uhattuna lyhyellä aikavälillä, sillä puskurina toimivat viljavarastot ja tuonti.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Turvallisuuskomitea
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
tk@turvallisuuskomitea.fi
www.turvallisuuskomitea.fi

Pääsihteeri Vesa Valtonen

Suositukset ja arvioita niiden toteutumisesta

Ennakointiosiossa arvioitiin, että tulevan puolen vuoden – puolentoista vuoden aikavälillä konkreettisesti potentiaalisia uhkia ovat laajat kyberhäiriöt, vaalivaikuttaminen ja informaatiovaikuttaminen. Jo nyt voidaan todeta, että osa uhkista on toteutunut. Ennakoinnin ansiosta esimerkiksi vaaleihin varautuminen onnistui hyvin. Ennakointiosiossa käytiin lisäksi läpi eri alojen näkymiä yhteiskunnan varautumiseen ulkomaanpolitiikasta yrityskauppoihin. Näitä on käsitelty kulloistenkin asioiden varautumisen yhteydessä muun muassa valmiuspäällikkö- ja valmiussihteerikokouksissa.

Turvallisuuskomitea suositti kokonaisturvallisuuden kehittämisohjelman laatimista, jotta poikkisektoraalisten palveluiden resursointi saataisiin turvattua (kuten tilannekuva, analyysitoiminta ja yhteinen suunnittelu). Toiseksi komitea suositti kansallisesti suojattavan tiedon määrittelemistä. Kumpikaan suosituksista ei ole edennyt itsenäisenä prosessinaan, mutta niiden tavoitteita edistetään valmisteilla olevassa kyberturvallisuusstrategiassa ja sitä seuraavassa kehittämisohjelmassa. Myös hallitusohjelman turvallisuuskirjaukset mahdollistavat usean suositusten piiriin kuuluvien asioiden kehittämisen. Työ näiden parissa jatkuu varautumisen ja turvallisuuden valtioneuvostotasoisilla yhteistyöfoorumeilla (Turvallisuuskomitea, valmiuspäälliköt ja valmiussihteerit).

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian (VNp 2017) hallinnonalojen strategisten tehtävien seurannassa havaittiin varautumisvajetta finanssialalla ja julkisen hallinnon digitaalisissa palveluissa. Raportissa toimenpidesuosituksena esitettyä finanssialan koulutusta on jo järjestetty (Maanpuolustuskurssin erikoiskurssi) ja sitä jatketaan finanssialan omassa harjoituksessa joulukuussa 2019 (FATO) ja valtioneuvoston valmiusharjoituksessa VALHA keväällä 2020. Julkisen hallinnon digitaalisten palveluiden häiriöt ovat jatkuneet. Palveluiden arviointi ja parantaminen ovat käynnissä vastuuviranomaisilla.

Kuluvan vuoden raportin (Yhteiskunnan turvallisuus 2019) tietopyynnöt lähtevät noin kuukauden kuluttua ja seuraava raportti valmistuu keväällä 2020.

Turvallisuuskomitean pääsihteeri Vesa Valtonen

Jakelu Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta

Tiedoksi Turvallisuuskomitean puheenjohtaja Jukka Juusti

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Turvallisuuskomitea
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
tk@turvallisuuskomitea.fi
www.turvallisuuskomitea.fi